

بررسی تاثیر ارزشیابی تکوینی منظم بر کاهش اضطراب امتحان و خلاقیت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر کلاس اول دبیرستان‌های شهر مرودشت

سیده زهرا شاه نعمتی*# دکتر ناصر ولایی** دکتر حجت اله فانی***

خلاصه:

سابقه و هدف: با توجه به اهمیت اضطراب دانش آموزان در جلسه امتحان بر موفقیت تحصیلی آنها و پیشرفت تحصیلی و با وجود عدم گزارشات قانع کننده ای از تحقیقات تایید شده ارزشیابی تکوینی منظم، این تحقیق به منظور بررسی تاثیر ارزشیابی تکوینی منظم با روش متعارف (ارزشیابی پایانی) این تحقیق روی دانش آموزان کلاس اول دبیرستان در سال ۸۸-۸۷ انجام گرفت.

مواد و روش‌ها: تحقیق به روش تجربی انجام گرفت. کلیه دانش آموزان دوکلاس اول دبیرستانی مورد بررسی قرار گرفتند. ابتدا میزان پیشرفت تحصیلی با انجام یک آزمون و میزان اضطراب با استفاده از پرسشنامه استاندارد TAI و میزان خلاقیت با استفاده از پرسشنامه خلاقیت عابدی دانش آموزان تعیین گردید. دانش آموزان دوکلاس به صورت تصادفی به دو گروه آزمایش و کنترل تقسیم شدند. یک درس بوسیله یک معلم و مطابق سرفصل‌های تدوین شده آنها انجام گرفت و ارزشیابی تکوینی منظم بعد از هر ۲ جلسه برای گروه آزمایش انجام گرفت. در پایان از هر دو گروه ارزشیابی به عمل آمد. سوالات و روزهای برگزاری کلاس و نیز رفتار با دانش آموزان در ۲ کلاس مشابه بودند. تاثیر روش ارزشیابی تکوینی بر ۳ شاخص پیشرفت تحصیلی، اضطراب امتحان و خلاقیت اندازه گیری و با آزمون من یوویتنی مورد قضاوت آماری قرار گرفت.

یافته‌ها: تعداد دانش آموزان کلاس کنترل ۳۲ نفر و گروه آزمایشی ۳۱ نفر بودند میزان پیشرفت تحصیلی اولیه، اضطراب، خلاقیت دانش آموزان ۲ گروه مشابه بود. میزان خلاقیت گروه کنترل 14.74 ± 141.06 و در گروه آزمایش 13.7 ± 146.12 ، ($P < 0.2$) و میزان پیشرفت تحصیلی گروه کنترل در خاتم تحقیق برابر 13.43 ± 3.56 ، در گروه آزمایش برابر 15.54 ± 3.97 ($P < 0.03$)، و میزان اضطراب گروه کنترل 47.03 ± 13.98 و در گروه آزمایش 41.29 ± 7.79 بود ($P < 0.05$).

نتیجه گیری و توصیه‌ها: به نظر می‌رسد ارزشیابی تکوینی منظم موجب کاهش اضطراب امتحان و بهبود پیشرفت تحصیلی می‌شود اما تأثیری در خلاقیت فراگیران ندارد.

کلید واژه‌ها: ارزشیابی تکوینی منظم، اضطراب، پیشرفت تحصیلی، خلاقیت، پرسشنامه TAI، پرسشنامه خلاقیت عابدی.

مقدمه:

روی آماده نماید. یکی از عناصر مهم نظام های آموزشی، تغییر در الگوهای برنامه ریزی درسی است و ضرورت این تغییر در برنامه ریزی در کنفرانس ۲۰۰۱ مورد تأکید قرار گرفت و محققاً یکی از قسمت هایی که می توان در برنامه ریزی به آن اشاره کرد و ادعا نمود که تغییرات مذکور در این مورد باید اعمال گردد، روش های یاددهی - یادگیری و ارزشیابی تحصیلی می باشد (۳).

شاید اولین کوشش رسمی در زمینه ارزشیابی را بتوان از سال ۱۸۴۵ در نظر گرفت که در آن عملکرد مدارس بوستون امریکا مورد ارزشیابی قرار گرفت. این کوشش از آن رو اهمیت دارد که استفاده از نمره های دانش آموزان به عنوان داده های ارزشیابی به کار گرفته شد. شیوه ای که هنوز هم اهمیت خود را کاملاً حفظ کرده است؛ لذا اندازه گیری نمرات پیشرفت فراگیران

یکی از نگرانی‌ها و دغدغه‌های نظام آموزشی و استادان و مدرسین و به ویژه دانش آموزان مسئله اضطراب امتحان، پیشرفت تحصیلی و خلاقیت دانش آموزان است (۱، ۲).

این مشکل در همه سطوح آموزشی از ابتدایی تا دانشگاه مطرح است. بی تردید، تغییر انتظارات از نظام های آموزشی، دلالت هایی را در اجزاء عناصر و مأموریت های نظام آموزشی خواهد داشت. یونسکو در سال های آخر قرن بیستم در برخی آثار و نشریاتش به ضرورت توجه به راهکارهایی برای مواجهه با چالش های فرا روی بشر در قرن بیست و یکم اشاره نمود. گویی ضرورت تغییر الگوهای آموزشی رایج و سنتی و جایگزینی آنها با الگوهای جدید احساس می شود. این الگوها باید نظام های آموزشی را برای مواجهه با چالش های پیش

* کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی از دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت

** دکترای علوم تغذیه و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهران

*** دکترای علوم تربیتی و استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت

نقاط قوت و ضعف درسی و نحوه عملکرد دانش آموزان در فرآیند یاددهی - یادگیری، روحیه تحقیق، تفکر، تلاش، ابتکار و فعالیت‌های گروهی، تدارک بازخورد مناسب به صورت مستمر از نحوه مشارکت دانش آموز در فعالیت‌های یاددهی - یادگیری و اتخاذ روش‌های مناسب به منظور بهبود فرآیند انجام می‌شود (۱۰).

در مورد تأثیر روش ارزشیابی تکوینی اختلاف نتایج متفاوتی گزارش شده است. در بعضی تحقیقات نشان دادند که این شیوه ارزشیابی تکوینی منظم موجبات پیشرفت تحصیلی فراگیران را در پی داشته است (۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴).

ولی هنوز جواب قانع کننده ای برای اجرای این شیوه ارزشیابی وجود ندارد، با وجود این در نظام آموزشی ما مدرسین از این شیوه کمتر استفاده می‌کنند. لذا به منظور تعیین تأثیر ارزشیابی تکوینی منظم بر میزان اضطراب امتحان، ایجاد خلاقیت و پیشرفت تحصیلی این تحقیق روی دانش آموزان کلاس اول دبیرستان دارالفنون در سال ۸۸-۸۷ انجام گرفته است.

مواد و روشها:

تحقیق به روش تجربی کامل انجام گرفت. با مراجعه به دبیرستان مورد بررسی و کسب موافقت مسئولین مدرسه و مدرس کلاس و نیز دانش آموزان مورد مطالعه ۲ کلاس اول دبیرستان مورد مطالعه قرار گرفتند. از همه دانش آموزان دو کلاس یک امتحان ۴ گزینه ای از درس عربی به عمل آمد و نمرات آنها مشخص و ثبت گردید. میزان اضطراب با استفاده از پرسشنامه اضطراب TAI (Test anxiety inventory) انجام گرفت (۱۵).

این پرسشنامه اضطراب دارای ۲۵ گویه بوده و پاسخ آنها در یک طیف ۴ گزینه هرگز، به ندرت، گاهی اوقات، اغلب اوقات سنجیده شد و حداکثر امتیاز ۱۰۰ و حداقل صفر بود. پایایی این پرسشنامه در چندین مطالعه مورد تأیید قرار گرفت و برای تعیین پایایی ابزار یک مطالعه آزمایشی از دانش آموزان کلاس اول مدرسه اندیشه به عمل آمد و تحقیق نشان داد که پایایی پرسشنامه اضطراب برابر ۰/۹ است. برای سنجش میزان خلاقیت از پرسشنامه خلاقیت عابدی استفاده گردید (۱۶). پرسشنامه خلاقیت دارای ۶۰ گویه بوده که در سه طیف مورد سنجش قرار گرفت و حداکثر امتیاز ۱۸۰ و حداقل ۶۰ بود. و نیز در تحقیقاتی گزارش شده بود که این پرسشنامه برای سنجش خلاقیت دارای روایی می‌باشد (۱۷، ۱۸). پایایی این پرسشنامه

به عنوان جزء لاینفک ارزشیابی آموزشی در نظر گرفته می‌شود نه خود ارزشیابی؛ در سالهای اولیه ۱۹۰۰ میلادی رابرت ثرندایک که به عنوان پدر جنبش آزمون‌های تربیتی نامیده شده کوشش کرد تا دست اندرکاران تعلیم و تربیت را با ارزش سنجش و اندازه گیری در تغییرات رفتار انسانی آشنا کند. این جنبش در طول دو دهه اول قرن بیستم در امریکا گسترش و پالایش یافت (۴).

در حال حاضر مدرسین سعی می‌کنند با تمهیداتی از قبیل آموزش، صحبت، تشویق و ... میزان اضطراب فراگیران را کاهش، خلاقیت آنها را افزایش و موجبات پیشرفت تحصیلی آنها را فراهم نمایند (۵).

اما اگر تمام این تمهیدات مفید واقع نشود تداوم اضطراب، عدم خلاقیت و عدم پیشرفت تحصیلی فراگیران را به دنبال دارد که خود موجبی برای دلسردی مدرسین، نگرانی خانواده‌ها و احتمال بزه‌های اجتماعی را برای فراگیران به دنبال دارد (۶، ۷، ۸).

رالف تایلر در فاصله سال های ۱۹۴۵ - ۱۹۳۰ ضمن فعالیت های خویش به این نتیجه رسید که یک برنامه آموزشی باید حول هدف های آموزشی مشخص، سازمان و تدوین یابد. قضاوت در مورد موفقیت یا عدم موفقیت برنامه باید با توجه به میزان موفقیت فراگیران در رسیدن به هدف های تعیین شده برای برنامه انجام پذیرد. بدین ترتیب تایلر ارزشیابی آموزشی را به « فرایند تعیین میزان انطباق هدف‌ها و عملکردهای برنامه » تبدیل نمود و نتیجه گرفت که تصمیم های اتخاذ شده در مورد برنامه‌ها باید الزاماً با توجه به انطباق هدف های برنامه با بازده های واقعی آن صورت پذیرد، و برای جمع آوری اطلاعات در مورد بازده های واقعی از روش های مختلف نظیر آزمون های نوشتاری، مشاهده، مصاحبه و بررسی تکالیف و تمرین های فراگیران استفاده نمود. حوزه ارزشیابی آموزشی حدود ۲۵ سال از ایده های تایلر پیروی می کرد. رالف تایلر را باید بنیان گذار ارزشیابی آموزشی دانست (۹).

یکی از تمهیداتی که برای کاهش اضطراب و احتمالاً ایجاد خلاقیت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مطرح است مسأله ارزشیابی تکوینی منظم فراگیران و یا ارزشیابی در طول برنامه آموزشی است. در آموزش و پرورش ما خصوصاً در آموزش متوسطه زمزمه ای از حضور نوعی ارزشیابی به گوش رسیده که دامنه آن در آموزش و پرورش مقاطع تحصیلی دیگر نیز کشیده شده است. در نظام آموزش و پرورش متوسطه ارزشیابی تکوینی برای اصلاح موضوع ارزشیابی و به منظور تقویت اعتماد به نفس، تحکیم آموخته‌های دانش آموزان، آگاهی معلمان از

گروه آزمایش میزان اضطراب به میزان ۵/۷ واحد و یا حدود ۱۲/۲٪ کمتر از گروه کنترل بود و آزمون من یووینتی نشان داد که این اختلاف به لحاظ آماری معنی دار است ($P < .05$).

جدول ۱ - توزیع افراد در مورد بررسی بر حسب میزان اضطراب قبل و بعد از ارزشیابی تکوینی منظم و به تفکیک گروههای مورد مطالعه

مراحل	ارزشیابی تکوینی منظم	قبل از اجراء	بعد از اجراء
گروه کنترل ($N_1=32$)	۱۵/۶۹ ± ۵۳/۰۹	۴۷/۰۳ ± ۱۳/۹۸	
گروه آزمایش ($N_2=31$)	۴۹/۶ ± ۱۱/۰۱	۴۱/۲۹ ± ۷/۷۹	
نتیجه آزمون سطح معنی داری	۰/۲۴	۰/۰۵	

میزان خلاقیت افراد مورد بررسی بر حسب قبل و بعد از اجرای طرح و به تفکیک گروههای مورد مطالعه در جدول شماره ۲ ارائه شده است و نشان می‌دهد که رتبه آزمون خلاقیت در دو گروه مشابه بوده و اختلاف آنها به لحاظ آماری معنی دار نبود ($P < .15$). بعد از اجرای طرح رتبه آزمون خلاقیت در گروه کنترل برابر $۴/۷ ± ۱۴۱/۱$ و در گروه تجربی $۱۳/۷ ± ۱۴۶/۱$ بود و آزمون من یووینتی نشان داد که میزان خلاقیت بیشتر در گروه تجربی به لحاظ آماری معنی دار نیست ($P < .2$).

جدول ۲ - نمرات آزمون خلاقیت بر حسب مراحل اجرای طرح و به تفکیک گروههای مورد مطالعه

نمرات آزمون خلاقیت در مراحل مختلف ارزشیابی تکوینی منظم	قبل از اجراء طرح	بعد از اجراء طرح
گروه کنترل ($N_1=32$)	۱۳۹/۲۸ ± ۱۵	۱۴۱/۱ ± ۱۴/۷
گروه آزمایش ($N_2=31$)	۱۳۴/۱۶ ± ۱۲/۸	۱۴۶/۱ ± ۱۳/۷
نتیجه آزمون سطح معنی داری	۰/۱۵	۰/۰۲

میزان پیشرفت تحصیلی (نمرات درس) افراد مورد بررسی بر حسب مراحل اجرای طرح (قبل و بعد) و به تفکیک گروههای مورد مطالعه در جدول شماره ۳ ارائه شده است و نشان می‌دهد که میزان پیشرفت تحصیلی در درس قبل از اجرای طرح مشابه بوده و اختلاف آنها به لحاظ آماری معنی دار نبود ($P < .29$).

نیز در مدرسه اندیشه انجام شده و تحقیق نشان داد که پایایی آن برابر ۰/۸۹ است. دانش آموزان هر دو کلاس به صورت تصادفی به گروههای کنترل و آزمایش تقسیم شدند. در گروه کنترل که تعداد ۳۲ دانش آموز داشت مطابق روال عادی ارزشیابی تکوینی منظم انجام نگرفت بلکه در خاتمه ارزشیابی در آخر ترم انجام گرفت. در گروه آزمایش به فواصل هر دو جلسه دروس ارائه شده ارزشیابی انجام گرفت و افراد این گروه تعداد ۳۱ دانش آموز بودند که همگی مورد مطالعه قرار گرفتند. آزمون در هر دو کلاس از درس عربی به وسیله دبیر مربوطه که دارای مدرک کارشناسی عربی پایه اول دبیرستان می‌باشد انجام گرفته است. کلاسها در یک روز برگزار شده و محتوای درس طبق برنامه برای هر دو گروه یکسان ارائه شده است و مدرس خواسته شد که تبعیضی از نظر تشویق و تنبیه اعمال ننماید (رفتار Handling).

پیشرفت تحصیلی بر اساس محتوای درس ارائه شده با استفاده از آزمون و در یک جلسه از هر دو کلاس به عمل آمد که سؤالات آنها به صورت تستی ۴ گزینه ای بود و دانش آموزان از گروه مطالعه خود اطلاعی نداشتند. میزان اضطراب و خلاقیت با همان پرسشنامه‌های فوق الذکر بعد از امتحان با همان شیوه‌های گفته شده برای دانش آموزان انجام و یافته‌های آنها در فرمهای جداگانه ای ثبت گردید. در خاتمه تحقیق نمرات پیشرفت تحصیلی، میزان اضطراب و میزان خلاقیت تعیین و با آزمون من یووینتی بررسی شد که آیا میزان اولیه آنها در دو گروه مشابه بود یا خیر و یا میزان ثانویه آنها (پس از اجرای طرح) در هر دو گروه مشابه بود یا خیر. میزان خطای ۵٪ به عنوان اختلاف معنی دار بودن تلقی شد.

یافته‌ها:

تحقیق روی تعداد ۳۲ دانش آموز گروه کنترل و تعداد ۳۱ دانش آموز گروه آزمایش جمعاً ۶۳ نفر انجام گردید. همه دانش آموزان کلاس اول دبیرستان پسر و متعلق به دبیرستان دارالفنون بودند. بدین ترتیب دانش آموزان مدرسه از نظر وضعیت اقتصادی و اجتماعی مشابه بودند. میزان اضطراب دانش آموزان مورد بررسی بر حسب زمانهای مورد مطالعه و به تفکیک گروه‌ها در جدول شماره ۱ ارائه شده است و نشان می‌دهد که قبل از اجرا تفاوت اضطراب افراد ۲ گروه اختلاف معنی داری نداشته و ۲ گروه مشابه بودند ($P < .24$).

بعد از اجرای طرح میزان اضطراب گروه کنترل برابر $۱۳/۹۸ ± ۴۷/۰۳$ و در گروه کنترل برابر $۴۱/۲۹ ± ۷/۷۹$ بود که در

باشد بر میزان پیشرفت تحصیلی تأثیر دارد در غیر اینصورت ارزشیابی تکوینی بر میزان پیشرفت تحصیلی تأثیر مستقیم نخواهد داشت (۲۰). در این تحقیق از پرسشنامه استاندارد استفاده نشده است و فقط بازخورد نتایج به دانش آموزان را امری مهم قلمداد کرده اند.

و نیز پژوهشی دیگر تحت عنوان « بررسی تأثیر ارزشیابی تکوینی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال دوم راهنمایی در درس علوم تجربی ناحیه دوم شهر اصفهان انجام شده است این پژوهش به بهانه ی بررسی تأثیر ارزشیابی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال دوم در درس علوم تجربی انجام شد. فرضیه هایی که برای این تحقیق عنوان شده بود، عبارت بودند از: ارزشیابی تکوینی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان کلاس دوم راهنمایی در درس علوم تجربی تأثیر دارد. فرضیه دوم اینکه، اجرای ارزشیابی تکوینی در افزایش مداوم فعالیت های درسی دانش آموزان تأثیر دارد. نتایج به دست آمده در پایان پژوهش ادعاهای زیر را به همراه داشت. بین نمرات پس از آزمون گروه های کنترل و آزمایش تفاوت وجود دارد و این نشان از تأثیر ارزشیابی تکوینی است که طی مراحل مختلف بر روی گروه آزمایش صورت گرفته است. این اثبات کننده فرضیه اول است. بر اساس اطلاعات بدست آمده از تجزیه و تحلیل داده ها نیز نشان دهنده تفاوت معنی دار بین نمرات گروه آزمایش و کنترل در فعالیت های درسی دانش آموزان است (۲۱).

یکی از نقاط قوت این تحقیق تقسیم بندی دانش آموزان به دو گروه کنترل و آزمایش است که محقق رابه سمت نتایج دقیق تر رهنمون می سازد که با استفاده از تجزیه و تحلیل داده ها در دو گروه تأثیر ارزشیابی تکوینی را مورد بررسی قرار می دهد علاوه بر این در این تحقیق از پیش آزمون استفاده شده است.

در تحقیقی دیگر با عنوان « نقش ارزشیابی مستمر در تعمیق یادگیری دانش آموزان پایه ی دوم راهنمایی شهر تهران در سال تحصیلی ۸۴ - ۱۳۸۳ » با هدف بررسی تأثیر و نقش ارزشیابی مستمر در میزان یادگیری عمیق تر دانش آموزان دوم راهنمایی شهر تهران، با مشخص کردن نمونه ای از مدارس ابتدایی مناطق (۱۶، ۱۲، ۹، ۵، ۱) آموزش و پرورش شهر تهران دست به تحقیق نیمه آزمایشی زد. در این تحقیق گروه های کنترل و آزمایش به طور تصادفی انتخاب شده و بعد از ارائه ی متغیر مستقل که برگزاری ارزشیابی مستمر بود. نتایج حاصل از تحلیل اطلاعات، نشان داد که سطح یادگیری در دو گروه متفاوت و دارای تفاوتی معنا دار می باشد و فرضیه اصلی تحقیق، مبتنی بر وجود تفاوت معنی دار بین یادگیری دانش

و پس از اجرای طرح ارزشیابی تکوینی منظم میزان پیشرفت تحصیلی گروه کنترل برابر $3/6 \pm 13/4$ و در گروه آزمایش برابر $3/9 \pm 15/5$ بود و میزان پیشرفت تحصیلی گروه آزمایش به میزان $1/2$ واحد و یا $15/7\%$ بیشتر از گروه کنترل بود و آزمون من یوویتنی نشان داد که این اختلاف به لحاظ آماری معنی دار است ($P < .03$).

جدول ۳ - میزان پیشرفت تحصیلی بر حسب مراحل اجرای طرح و به تفکیک گروه های مورد مطالعه

میزان پیشرفت تحصیلی بر حسب مراحل ارزشیابی تکوینی منظم	قبل از اجرای طرح	بعد از اجرای طرح
گروه کنترل ($N_1=32$)	$13/37 \pm 10/76$	$13/43 \pm 3/56$
گروه آزمایش ($N_2=31$)	$11/22 \pm 3/57$	$15/54 \pm 3/97$
نتیجه آزمون سطح معنی داری	۰/۲۹	۰/۰۳

بحث:

تحقیق نشان داد که ارزشیابی تکوینی منظم موجب افزایش پیشرفت تحصیلی فراگیران می شود. تحقیقی با عنوان « بررسی تأثیر آزمون های تکوینی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان کلاس سوم راهنمایی در درس ریاضیات » انجام شده است. هدف آن بود که نشان دهد اجرای چه تعداد آزمون های تکوینی در طول یک سال تحصیلی در پیشرفت دانش آموزان در درس ریاضی مؤثر است و به این نتیجه رسید که چنانچه آزمون های تکوینی به تعداد متوسط (سه بار در هر ثلث) طی یک سال تحصیلی انجام پذیرد در مقایسه با سایر فراوانی ها (کم و زیاد) آزمون های تکوینی، بر معدل پایان سال تحصیلی دانش آموزان در درس ریاضیات تأثیر بیشتری خواهد داشت (۱۹).

کاستی های در این تحقیق وجود داشت: این تحقیق روی یک متغیر (پیشرفت تحصیلی) انجام شده است و از پرسشنامه استاندارد استفاده نشده است.

در تحقیقی دیگر تحت عنوان « تأثیر اجرای ارزشیابی تکوینی بر افزایش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال اول دبیرستان های نظام جدید منطقه فریدون کنار » به بررسی این اعتقاد که ارزشیابی تکوینی باعث پیشرفت دانش آموز در یادگیری می شود و بر نگرش مثبت آنها نسبت به یادگیری مؤثر است پرداخته شده است. نتایج بدست آمده از تحقیق نشان داد که هرگاه ارزشیابی تکوینی با بازخورد نتایج به دانش آموزان همراه

مفاهیم در آنها موقع امتحان و همچنین پیشنهاد انجام امتحانات تکوینی منظم برای بالا بردن اعتماد به نفس و آرامش آنها می باشد. در پایان پژوهش فرضیه تحقیق به اثبات رسید، یعنی بین ارزشیابی تکوینی منظم و کاهش اضطراب امتحان رابطه ای مثبت وجود داشت (۲۴).

یکی از نقاط ضعف در این تحقیق عنوان نکردن مدت پیگیری و همچنین داشتن پیش آزمون است که آیا در این تحقیق پیش آزمون وجود داشته است یا خیر؟

و همچنین یافته‌های حاصل از این تحقیق نشان داد که ارزشیابی تکوینی تأثیری بر افزایش خلاقیت ندارد و تفاوت معنی داری بین گروه آزمایش و گروه کنترل مشاهده نشد.

یکی از یافته‌های مشابه با این تحقیق در تحقیقی تحت عنوان «بررسی رابطه بین نمرات آزمون‌های پیشرفت تحصیلی و آزمون خلاقیت» نشان داد که رابطه بین نمرات آزمون‌های پیشرفت تحصیلی و آزمون‌های آفرینندگی خیلی چشم گیر نیست. بنابراین از روی نمرات پیشرفت تحصیلی یا موفقیت های کلاسی دانش آموزان نمی توان افراد خلاق با تفکر واگرا را انتخاب کرد. علاوه بر این، بین اندازه های درجه بندی معلمان از آفرینندگی دانش آموزان و نمرات دانش آموزان در آزمون های آفرینندگی نیز رابطه زیادی دیده نشده است (۲۵).

برخی از پژوهشگران گزارش کرده اند که بین خلاقیت و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی داری دیده نمی شود. ممکن است یکی از دلایل ارتباط ضعیف بین پیشرفت تحصیلی و خلاقیت در دوره اول متوسطه ناشی از محتوا کتاب های درسی باشند و دانش آموزانی که وقت بیشتری را صرف مطالعه موضوعات درسی می کنند، پیشرفت تحصیلی بهتری خواهند داشت. بنابراین هنگامی که پیشرفت تحصیلی بر مبنای انتقال محفوظات ذهنی باشد، شاید چندان نیازی به استعدادهای خلاق نباشد و دانش آموزان سخت کوش دارای پیشرفت تحصیلی بالاتری خواهند بود (۲۶).

در مجموع نتایج حاصل از این تحقیق با نتایج بدست آمده از چند پژوهش همخوانی ندارد

در مطالعه ای با استفاده از سه گروه خلاق باهوش بالا، متوسط و پایین به عنوان متغیر مستقل و پیشرفت تحصیلی به عنوان متغیر وابسته نشان داده شد که بین دانش آموزان خلاق باهوش بالا، بین دانش آموزان با خلاقیت و هوش پایین و دانش آموزان با خلاقیت پایین و هوش بالا در پیشرفت تحصیلی تفاوت معنی دار وجود دارد (۲۷).

آموزانی که ارزشیابی مستمر از فعالیت آنها به عمل آمده و یادگیری دانش آموزانی که ارزشیابی پایانی از فعالیت آنها به عمل می آید، تأیید کرد (۲۲).

یکی از نقاط قوت در این تحقیق انتخاب نمونه از مناطق مختلف در شهر تهران بود که با توجه به اینکه دانش آموزان به دو گروه کنترل و آزمایش تقسیم شده بود تأثیر متغیر مستقل بر دو گروه سنجیده شده است.

یافته‌های حاصل از این تحقیق نشان داد که ارزشیابی تکوینی بر کاهش اضطراب امتحان تأثیر مثبت دارد.

در پژوهشی دیگر تحت عنوان «بررسی تأثیر ارزشیابی تکوینی بر کاهش اضطراب امتحان و افزایش عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر سال سوم راهنمایی شهرستان ایزه در درس زبان انگلیسی سال تحصیلی ۸۲ - ۸۱» انجام شده است. هدف اصلی این تحقیق، بررسی تأثیر آزمون های مستمر بر عملکرد اضطراب امتحان و عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر سال سوم راهنمایی شهرستان ایزه بود. نمونه تحقیق شامل دو کلاس پایه سوم راهنمایی بودند که به صورت تصادفی انتخاب و به دو گروه آزمایش و کنترل تقسیم شدند. ابتدا از هر دو گروه پیش آزمون اضطراب امتحان و زبان انگلیسی گرفته شد و به مدت ۴ ماه هر دو هفته یک بار از گروه آزمایش آزمون مستمر گرفته می شود اما از گروه کنترل آزمون مستمر به عمل نیامد، بعد از ۴ ماه از هر دو گروه پس آزمون گرفته شد. نتایج نشان داد که آزمون های مستمر بر کاهش اضطراب امتحان اثر می گذارد. اما بر افزایش عملکرد تحصیلی تأثیر معنی داری ندارد. همچنین بین اضطراب امتحان و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه معنی داری وجود دارد (۲۳).

این تحقیق دارای نقاط قوت وضعی است یکی از نقاط قوت تقسیم بندی دانش آموزان به دو گروه آزمایش و کنترل است علاوه بر این از پیش آزمون استفاده شده است اما یکی از نقاط ضعف این تحقیق شاید مدت کوتاهی باشد که متغیر مستقل اجرا شده است شاید اگر مدت زمان بیشتری را برای اجرای متغیر مستقل در نظر می گرفتیم تأثیر ارزشیابی مستمر بر عملکرد تحصیلی نتیجه‌ی خود را بهتر نشان می داد.

تحقیقی مشابه با این تحقیق تحت عنوان «تأثیر ارزشیابی تکوینی منظم بر کاهش اضطراب امتحان در دانش آموزان دختر شهر تهران» به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که آیا برگزاری امتحانات تکوینی منظم در کاهش اضطراب امتحان مؤثر است؟ هدف این پژوهش شناخت ساختار ذهنی دانش آموزان نسبت به اضطراب امتحان به منظور افزایش توان انتقال

است که چرا و به چه دلیلی ارزشیابی تکوینی تأثیری بر خلاقیت ندارد شاید استاد مدرس ما با اقدام پژوهی آشنایی داشته باشد و با تحلیل اوراق هرفرد موفق و ناموفق را بیان و پررنگ کردن خلاقیت‌های احتمال فراگیران موفق و ناموفق نطفه‌های خلاقیت را در فراگیران ایجاد کند تا با آن خلاقیت مثل همه‌ی امور خلاقیت‌ها موجب شکوفایی و پیشرفت شود. اما ضعف تحقیق ما این بود که روی دو کلاس در یک مدرسه کار شده بود. علی‌رغم همه‌ی تمهیدات که برای مدرس کلاس‌ها داشتیم که رفتار با دانش‌آموزان دو کلاس یکسان باشد احتمال لغزندگی و سوگیری مدرس وجود داشته است. ولی در عین حال این تحقیق در یک دبیرستان و روی یک پایه انجام شده است و در این تحقیق نشان داد که میزان پیشرفت اولیه آنها، میزان اضطراب اولیه و میزان خلاقیت اولیه آنها یکسان بوده است. دانش‌آموزان به علت حضور در یک مدرسه از نظر وضعیت اجتماعی، اقتصادی مشابه بودند که این یکی از جنبه‌های مثبت است اما سوال این است که چرا و چگونه ارزشیابی تکوینی منظم موجب بهبود پیشرفت تحصیلی شده است؟! به نظر می‌رسد که کار نیکو کردن از پرکردن است در اینجا نیز مصداق پیدا کند که وقتی فراگیران به طور مستمر ارزشیابی شوند ترس آنها از امتحان گرفته می‌شود، احتمالاً به کاستی‌های خود پی می‌برند و بر مبنای شناخت کاستی‌های خود اقداماتی برای کاهش اضطراب و بهبود پیشرفت تحصیلی خود را فراهم نمایند و به نظر می‌رسد که ارزشیابی تکوینی منظم احتمالاً بهتر از روش سنتی ارزشیابی باشد. انجام تحقیقات بیشتر با رفع کاستی‌ها در این تحقیق که عنوان شده را توصیه می‌نمایم.

در تحقیقی دیگر با عنوان بررسی رابطه خلاقیت، انگیزش تحصیلی و مهارت‌های شناختی با عملکرد تحصیلی بر روی ۲۷۲ دانش‌آموز پسر سال اول متوسطه به این نتیجه رسید که بین خلاقیت کلی با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت معنی دارد وجود دارد و بین عناصر اصالت و سیالی با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت معنی داری وجود دارد (۲۸).

یکی از نقاط ضعف در این تحقیق این است که بیان نشده خلاقیت کلی به صورت عملیاتی چیست. و همچنین مدت پیگیری نیز عنوان نشده است.

در تحقیقی دیگر تحت عنوان بررسی رابطه خلاقیت با هوش و پیشرفت تحصیلی بر روی ۴۳۹ دانش‌آموز دختر و پسر دبیرستان‌های شهر اهواز این نتیجه بدست آمد که رابطه مثبت و معنی داری بین خلاقیت و پیشرفت تحصیلی وجود دارد (۲۹).

در این تحقیق عنوان نشده که چه مدت زمانی این تحقیق انجام شده است و همچنین گروه کنترل و آزمایش در این تحقیق وجود داشتند یا خیر.

در تحقیقی دیگر با عنوان همبستگی میان خلاقیت و پیشرفت تحصیلی به این نتیجه رسید که بین عناصر خلاقیت (سیالی، انعطاف پذیری، ابتکار و بسط) بجز بسط با عملکرد تحصیلی رابطه معنی داری دارد و به طور کلی خلاقیت کل به دلایل صفات شخصیتی افراد خلاق می‌تواند، با عملکرد تحصیلی رابطه معنی دار داشته باشد (۳۰).

یکی از نقاط ضعف در این تحقیق این است که بیان نشده صفات شخصیتی افراد خلاق چیست.

باتوجه به اینکه در این تحقیق نشان داد که ارزشیابی تکوینی منظم تأثیر برای ایجاد خلاقیت فراگیران نداشته است. اما سوال این

منابع و مأخذ:

- ۱- بازرگان، عباس (۱۳۸۰). مقدمه ایبر ارزیابی آموزش و آموزشگاهی و الگوهای آن چاپ اول انتشارات دانشگاه بوعلی سینا، همدان.
- ۲- سیف، علی اکبر (۱۳۸۰)، روان شناسی پرورشی، چاپ هفتم. انتشارات آگاه، تهران.
- ۳- یونسکو (۲۰۰۱)، آموزش و پرورش برای قرن بیستم، پژوهشکده تعلیم و تربیت تک نگاشت، (۱۳۸۱).
- ۴- مهجور، سیامک رضا (۱۳۷۶). ارزشیابی آموزشی. چاپ اول، نشر ساسان، شیراز.
- ۵- شعبانی، حسن (۱۳۸۰). مهارت‌های آموزشی و پرورشی. چاپ یازدهم، انتشارات ثبت، تهران.
- ۶- سیف، علی اکبر (۱۳۸۱). روان شناسی پرورشی در روانشناسی یادگیری و آموزشی: تهران، انتشارات امیر کبیر.
- ۷- حسنی، محمد - احمدی، حسین (۱۳۸۵). ارزشیابی توصیفی. چاپ سوم، انتشارات مدرسه، تهران.
- ۸- حقیقت، شهربانو (۱۳۷۷). بررسی ویژگی‌های دانش آموزان خلاق و تعیین رابطه میان خلاقیت با پیشرفت تحصیلی، هوش، طبقه اجتماعی و جنسیت در گروهی از دانش آموزان سال سوم راهنمایی شیراز، شورای تحقیقات استان فارس.
- ۹- کیامنش، علیرضا (۱۳۷۴)، روشهای ارزشیابی. چاپ دوم. نشر دوران، تهران.
- ۱۰- ملکی، حسن (۱۳۸۳). مبانی برنامه ریزی درسی آموزش متوسطه، انتشارات سمت، تهران.
- ۱۱- رزاق منش، حسن (۱۳۸۶). بررسی تأثیر ارزشیابی تکوینی و ارائه بازخورد، بر پیشرفت تحصیلی درس ریاضی دانش آموزان پسر کلاس سوم راهنمایی پاسارگاد سال ۸۷-۸۶. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد مرودشت.
- ۱۲- کرد، بهمن (۱۳۸۱). بررسی تأثیر بازخورد ارزشیابی تکوینی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه پنجم شهرستان بوکان. پایان نامه فوق لیسانس برنامه ریزی درسی. دانشگاه تربیت معلم تهران.
- ۱۳- کیامنش، علیرضا- پاشا شریفی، حسن (۱۳۶۴). شیوه‌های ارزشیابی از آموخته‌های دانش آموزان سال دوم مراکز تربیت معلم. شرکت چاپ و نشر ایران، تهران.
- ۱۴- سیف، علی اکبر (۱۳۸۵). اندازه گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی، نشر دوران، ویرایش ۴، تهران.
- ۱۵- ابوالقاسمی، عباس (۱۳۷۵). ساخت و اعتباریابی پرسشنامه و اضطراب امتحان. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۱۶- عابدی (۱۳۷۲). ساخت و اعتباریابی پرسشنامه خلاقیت. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه روانشناسی و علوم تربیتی.
- ۱۷- هومن، حیدرعلی (۱۳۷۵)، زمینه ارزشیابی برنامه‌های آموزشی، چاپ اول، نشر پارسا، تهران.
- ۱۸- حقیقی، جمال، بهروزی، ناصر، شکرشکن، حسین و مهربانی زاده هنرمند، مهناز (۱۳۸۲). مقایسه ترکیب‌های نه گانه هوشی و خلاقیت از لحاظ ویژگی‌های شخصی در دانش آموزان سال اول دبیرستانهای اهواز مجله علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۱۹- سپاسی، حسین (۱۳۸۲). بررسی تأثیر ارزشیابی تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان کلاس سوم راهنمایی در درس ریاضیات، اولین همایش ارزشیابی تحصیلی تهران، دفتر ارزشیابی تحصیلی و تربیتی.
- ۲۰- حیدری، شعبان (۱۳۷۵). تأثیر اجرای ارزشیابی تکوینی بر افزایش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال اول نظام جدید منطقه فریدون کنار، پایان نامه فوق لیسانس رشته سنجش و اندازه گیری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.

- ۲۱- کاوه پور ابرقویی ، زهرا (۱۳۸۲) ، بررسی تاثیر ارزشیابی تکوینی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان شهر اصفهان ، پایان نامه فوق لیسانس برنامه ریزی آموزشی ، دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان .
- ۲۲- حقیقی ، فهیمه السادات (۱۳۸۴) . نقش ارزشیابی مستمر در تعمیق یادگیری دانش آموزان پایه دوم ابتدایی شهر تهران . پایان نامه فوق لیسانس ، دانشگاه پیام نور ، تهران .
- ۲۳- زندی دره غربی ، تاج محمد (۱۳۸۱) . بررسی تاثیر ارزشیابی مستمر بر کاهش اضطراب امتحان و افزایش عملکرد دانش آموزان پسر پایه سوم راهنمایی شهر ایذه در درس زبان انگلیسی ، پژوهشکده تعلیم و تربیت آموزش و پرورش استان خوزستان .
- ۲۴- آزاد ، قاسم (۱۳۸۱) . تاثیر ارزشیابی تکوینی منظم بر کاهش اضطراب امتحان در دانش آموزان دختر شهر تهران ، پایان نامه فوق لیسانس ، دانشگاه آزاد تهران .
- ۲۵- سیف ، علی اکبر (۱۳۸۱) . روان شناسی پرورشی در روانشناسی یادگیری و آموزشی : تهران ، انتشارات امیر کبیر .
- 26 - Arun , (1993) . correlation among creativity intelligence , personality and academic achievement , perceptual and motor skills , 77 . 497 .
- 27 -Yong , I , (1994) . relation between creativity and intelligence among Malaysian pupils perceptual and motor skills . 79 . 793 – 742 .
- ۲۸ - استادی ، علی رضا (۱۳۸۴) بررسی رابطه خلاقیت ، انگیزش تحصیلی و مهارتهای شناختی با عملکرد تحصیلی در دانش آموزان پسر سال اول متوسطه داراب ، پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه شهید چمران اهواز .
- ۲۹ - کفایت ، محمد (۱۳۷۳) بررسی ارتباط شیوه‌ها و نگرش‌های فرزند پروری ، خلاقیت و رابطه متغیر اخیر با هوش ، پیشرفت تحصیلی و رفتارهای پیشرفت گرایی دانش آموزان سال اول دبیرستانهای اهواز ، شورای تحقیقات استان خوزستان .
- ۳۰- کریمی ، علی (۱۳۷۸) بررسی رابطه خلاقیت با اضطراب ، جنسیت ، پیشرفت تحصیلی و منزلت اجتماعی در دوره راهنمایی شهر شیراز ، دانشگاه شیراز .